

Streszczenie

mgr Ewa Wołoszyn

Treści wychowawcze zawarte w podręcznikach Ossolineum do języka polskiego dla szkół powszechnych w II Rzeczypospolitej

Działalność wydawniczą Ossolineum prowadziło od pierwszych dni swego funkcjonowania, a wynikała ona ze statusu opracowanego przez fundatora biblioteki. Tymczasem w wydawanie podręczników szkolnych zaangażowało się dopiero w okresie autonomii galicyjskiej. Okresem rozkwitu działalności wydawniczej Ossolineum były lata odzyskania niepodległości. Kształtujący się wówczas w Polsce wolny rynek dał firmom wydawniczym ogromne możliwości, a zapotrzebowanie na polską literaturę i podręczniki po ponad stuletniej niewoli było bardzo duże.

Podręczniki wydane po 1918 r. były pierwszymi polskimi książkami szkolnymi. A zatem były one nowatorskie zarówno pod względem treści w nich zawartych, jak i formy. Ich autorzy nie mieli gotowych wzorów do naśladowania, dlatego musieli wykazać się pomysłowością i inicjatywą pod względem doboru i prezentacji treści. Ponieważ pisano je z myślą o polskich dzieciach i dla dzieci, to były one nie tylko dostosowane do potrzeb odbudowującego się niepodległego państwa polskiego, ale także uwzględniały ówczesne kierunki rozwoju pedagogiki i psychologii. To łącznie zadecydowało o ich oryginalności i niepowtarzalności.

W swojej rozprawie analizuję treści wychowawcze zawarte w ossolińskich podręcznikach do języka polskiego, gdyż to one odegrały kluczową rolę w wychowaniu młodzieży. Podręczniki te zawierały najważniejsze zagadnienia z zakresu wiedzy ogólnej, która kształtowała charaktery i postawy młodego pokolenia Polaków.

W II Rzeczypospolitej ścierały się ze sobą dwa obozy polityczne narodowy i sanacyjny, różnica polegała na sposobie rozumienia przez ich zwolenników idei państwa, to z kolei pociągało za sobą odmienne sposoby realizacji założeń i celów wychowania, i miało wpływ na sposób doboru treści zawartych w podręcznikach. Podręczniki do języka polskiego wydane w pierwszym dziesięcioleciu II Rzeczypospolitej miały charakter historyczno-literacki oraz ogólnokształcący. Uczyły patriotyzmu, postaw obywatelskich,

szacunku do Polski, polskiej historii, literatury, języka oraz symboli narodowych. Postawy patriotyczno-obywatelskie kształtowano przede wszystkim odwołując się do historii Polski, szukając wśród władców, królów i bohaterów narodowych wzorców godnych naśladowania. Treści wychowawcze w nich zawarte miały charakter ponadczasowy i ogólnoludzki ucząc pracowitości, uczciwości, odpowiedzialności, tolerancji i szacunku wobec dorosłych oraz ludzi o odmiennej kulturze i narodowości.

Podręczniki sanacyjne główny nacisk położyły na teraźniejszość oraz przyszłość. Do tego celu wykorzystano przede wszystkim treści gospodarcze związane z budową silnego i niezależnego państwa polskiego oraz treści ideologiczne propagujące kult marszałka Piłsudskiego. Akcentowano w nich zagadnienia wychowawcze zmierzające do ukształtowania charakterów młodzieży w duchu przywiązania do państwa, podkreślano potrzebę pracy dla państwa, lojalności wobec państwa i przedstawicieli władzy oraz odpowiedzialności za państwo. Podręczniki te uczyły poczucia dumy narodowej, optymizmu i wiary we własne siły oraz w możliwość zbudowania silnej i niezależnej Polski. Sanacja rozumiała patriotyzm jako aktywność, działanie, inicjatywę i przedsiębiorczość. Sentymenty oraz wspomnianie przeszłości, charakterystyczne dla pierwszego dziesięciolecia II Rzeczypospolitej zostały wyparte przez życie, które teraz wymagało od jednostki pracy, siły, karności i zaangażowania.